

Ярослав Іванович Гонський (1930-2017)

Світоч науки та патріот своєї країни

до 95-річчя від дня народження видатного вченого

Ярослав Іванович Гонський народився 31 січня 1930 року в містечку Войнилові Калуського повіту Станиславського воєводства, Польща (нині — Калуський район Івано-Франківської області України) в селянській родині.

У 1950 році закінчив фізико-математичний факультет Станиславського державного учительського інституту. У 1959 році з відзнакою закінчив Івано-Франківський медичний інститут (нині Івано-Франківський національний медичний університет).

Від 1959 до 1962 року працював головним лікарем Войнилівського районного протитуберкульозного диспансера. Від 1962 року — в Івано-Франківському медичному інституті: асистент кафедри біологічної хімії, доцент кафедри біофізики (після захисту кандидатської дисертації отримав звання доцента і працював завідувачем курсу біофізики).

Від 1985 року Ярослав Іванович продовжив науково-педагогічну діяльність в Тернопільському медичному інституті (нині — Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського): завідувач кафедри медичної хімії (1985—2002), виконувач обов'язків завідувача кафедри (2004—2006), від 2006 — професор цієї кафедри.

Наукова діяльність професора Я. І. Гонського — глибинна та різнопланова. Його напрацювання в галузі біохімічної науки були вагомими у створенні новітніх підходів при вивченні проблем злоякісного росту та дали змогу синтезувати нові антиканцерогенні сполуки. Він був піонером у вивченні біологічного окиснення, зокрема, за допомогою парамагнітного резонансу. В сфері наукових інтересів Ярослава Івановича були також дослідження патогенезу хімічного ураження печінки, ролі процесів вільнорадикального, мітохондріального, мікросомального та інших видів окиснення в механізмах токсичних гепатитів.

Професор Гонський створив свою біохімічну наукову школу, з якої вийшло три підготовлених ним доктори та понад 20 кандидатів наук. Він — автор понад 200 наукових і навчально-методичних публікацій, у тому числі 10 патентів на винаходи, підручника з біохімії українською мовою, а також навчального посібника для практичних робіт з біохімії. Йому було властиве вміння узагальнювати нове, прогресивне в науці, виділяти основні проблемні питання, організувати науковий пошук.

Свідченням високого наукового авторитету професора Гонського є його робота першим керівником новоствореного навчально-наукового інституту фармакології, гігієни та медичної біохімії ім. М. П. Скакуна, участь у складі спеціалізованої вченої ради із захисту дисертацій при Чернівецькому національному університеті імені Ю. Федьковича, в проблемній комісії з біохімії Міністерства охорони здоров'я України, обрання академіком Української академії наук національного прогресу. Ярослав Іванович Гонський був частим учасником наукових з'їздів, конгресів, конференцій, де виступав з науковими доповідями на різну тематику.

Професор Гонський був не лише талановитим, відомим в Україні та за її межами вченим, але й висококваліфікованим, досвідченим педагогом і вихователем студентської молоді. Його лекції завжди з цікавістю слухали студенти та молоді науковці. Він міг доступно, інколи в жартівливій формі донести матеріал, навіть досить важкий, умів зробити зі складного просте й завжди по-батьківськи ділився своїми знаннями та досвідом зі студентами, аспірантами, молодими викладачами.

Ярослав Іванович ініціював присвоєння ТНМУ імені академіка Івана Горбачевського, створення садиби-музею вченого в селі Зарубинцях, був автором публікацій про його життєвий і творчий шлях, організатором щорічних Горбачевських читань.

Професійна та громадська діяльність професора Гонського відзначені Почесною грамотою Верховної Ради України, численними грамотами та подяками місцевих органів влади і громадських організацій, адміністрації інституту, академії, університету.

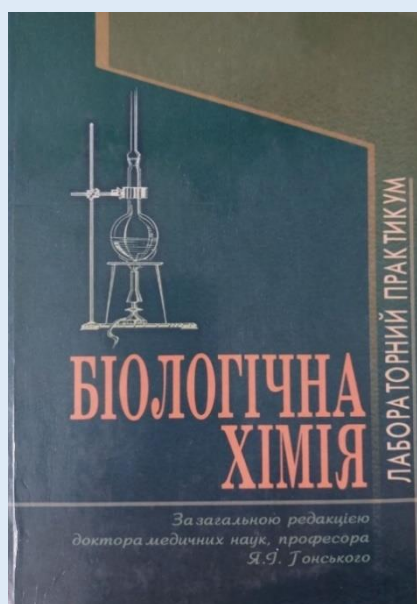
Помер Ярослав Гонський 26 жовтня 2017 на 88 році життя в Тернополі, похований у містечку Войнилові Калуського району Івано-Франківської області.

Його ім'я назавжди залишиться в історії університету, в пам'яті всіх, хто вчився у нього, працював, спілкувався з ним, як світочем науки, українським патріотом і неординарною Людиною.

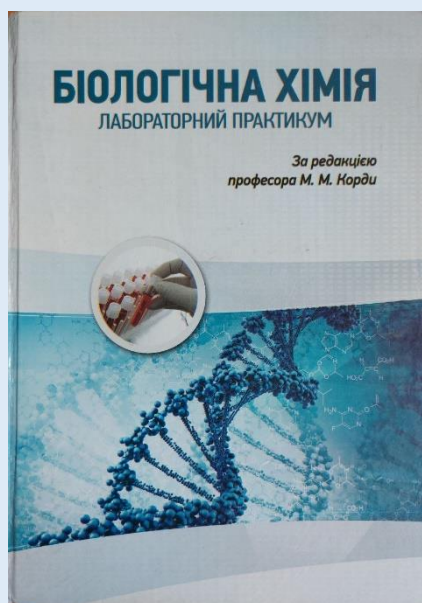
До 95-річчя від дня народження Ярослава Івановича Гонського у бібліотеці ТНМУ розгорнуто книжкову виставку, де представлено наукові праці професора, які зберігаються у фонді університетської книгозбірні.

Запрошуємо до перегляду!

Біологічна хімія. Лабораторний практикум
[Текст] : навчальний посібник для студентів вищих медичних закладів III-IV рівнів акредитації / Я. І. Гонський [та ін.] ; ред. Я. І. Гонський. — 2-е вид. випр. і допов. — Тернопіль : Укрмедкнига, 2001. — 288 с.

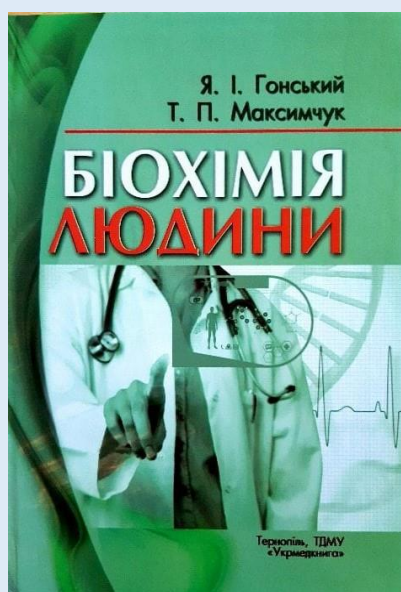
У другому виданні практикуму з біологічної хімії (перше вийшло у 1993 році) для студентів медичних вузів подаються як уніфіковані лабораторні, так і нові сучасні методи біохімічних досліджень, які широко використовуються практичними лікарями для оцінки стану організму та його систем. У практикум включені методи, які були видозмінені та апробовані на кафедрі медичної хімії нашої академії. Кожний розділ підручника містить клініко-діагностичну характеристику досліджувальних показників при різних патологічних станах, контрольні запитання, ситуаційні задачі та відповіді.

Біологічна хімія [Текст] : лабораторний практикум для студентів вищих навчальних закладів МОЗ України / М. М. Корда, Г. Г. Шершун, М. І. Куліцька, Я. І. Гонський [та ін.] ; ред. М. М. Корда. — 3-є вид., випр. і допов. — Тернопіль : ТДМУ «Укрмедкнига», 2015. — 216 с.

У практикумі наведено стандартні й нові методи біохімічних досліджень, які можуть використовувати під час практичних занять з біохімії студенти медичних навчальних закладів. Видання впорядковано відповідно до послідовності розділів типової програми з біохімії для студентів-медиків. До кожного розділу наведено короткі теоретичні відомості, кожна практична робота містить детальний опис принципу і техніки роботи, перелік обладнання та реактивів, клініко-діагностичне значення показників, які визначають. Також подано контрольні запитання, ситуаційні й тестові завдання.

Для студентів вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів та закладів післядипломної освіти МОЗ України.

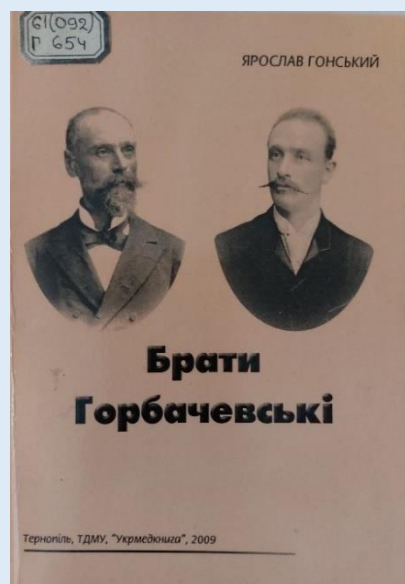
Гонський, Я. І. Біохімія людини [Текст] : підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації / Я. І. Гонський, Т. П. Максимчук. — 3-тє вид., випр. і допов. — Тернопіль : ТДМУ «Укрмедкнига», 2020. — 732 с.

У підручнику на основі сучасних досягнень науки викладено головні поняття з усіх розділів біохімії людини відповідно до програми для студентів медичних та фармацевтичних факультетів вищих навчальних закладів. Розглянуто структуру та

метаболізм білків, вуглеводів, ліпідів, нуклеїнових кислот та інших органічних і неорганічних речовин. Наведено сучасні дані з біохімії крові, нервової та сполучної тканин, м'язів, печінки, нирок, висвітлено механізми функціонування імунної системи та структуру і функції мембранних утворень у клітинах. Наведено матеріали з клінічної біохімії та молекулярної біології. Велику роль відведено висвітленню регуляції метаболічних процесів і їх порушень при найпоширеніших патологічних станах печінки, нирок, серцево-судинної системи, ендокринних органів, спадкових захворювань.

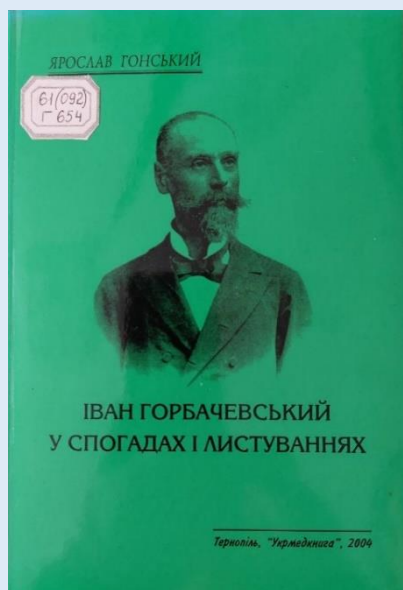
З метою полегшення засвоєння матеріалу у підручнику наведено типові тестові завдання з різних розділів біохімії та відповіді на них, а також словник найпоширеніших медико-біохімічних термінів.

Підручник буде корисним для аспірантів, біологів та лікарів, які цікавляться біологічними процесами, що перебігають у живому організмі на молекулярному рівні.

Гонський, Я. І. Брати Горбачевські [Текст] / Я. І. Гонський. — Тернопіль : ТДМУ «Укрмедкнига», 2009. — 140 с.

У цій книзі наведено узагальнені повідомлення про життєвий і творчий шлях Івана та Антона Горбачевських, почерпнуті зі спогадів окремих авторів, газетних публікацій та листувань між братами і їх родичами. Кожен із братів зробив свій внесок у розвій освіти, науки, культури та самоутвердження України. Книга містить матеріал, цікавий як для старшого, так і для молодшого покоління українців.

Гонський, Я. І. Іван Горбачевський у спогадах і листуваннях [Текст] / Я. І. Гонський. — Тернопіль : Укрмедкнига, 2004. — 184 с.

Пропонована праця є узагальненням життєвого і творчого шляху одного із сподвижників європейської і української науки, діяльність якого охоплює останні 20 років XIX та перші 40 років XX століття. Це виходець із галицького села, що на Тернопільщині, Іван Горбачевський.

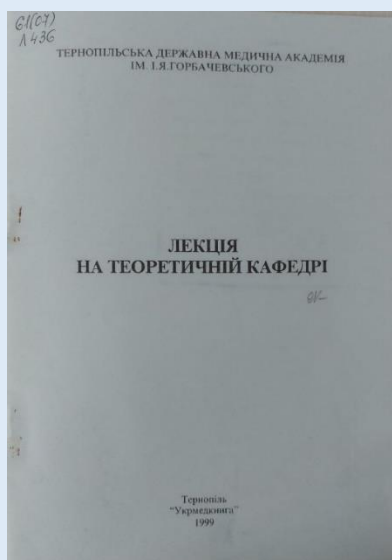
Більшість праць про Горбачевського розпорошені в часописах європейських країн, Америки та Канади і приурочені переважно до ювілейних дат ученого.

Найінформативніші, які автор використав при написанні цього нарису, це спогади професорів УВУ у Празі С. Дністрянського, М. Гончаренка, М. Зайцева, І. Мірчука, а з недавніх – І. Головацького. Змістовними залишилися також спогади чеських професорів, учнів І. Горбачевського — К. Кацла, Е. Форманенка, І. Крамла.

Крім спогадів у нарисі містяться листи І. Горбачевського до брата Антона, до Наукового товариства імені Т. Шевченка та інші.

Уперше наводиться родовід І. Горбачевського, який за метрикальними записами починається із 1370 року.

Поміщено також хронологічний список праць Горбачевського та перекладені вперше українською мовою з німецької «Синтез сечової кислоти» і «Теорія утворення сечової кислоти в організмі ссавців».

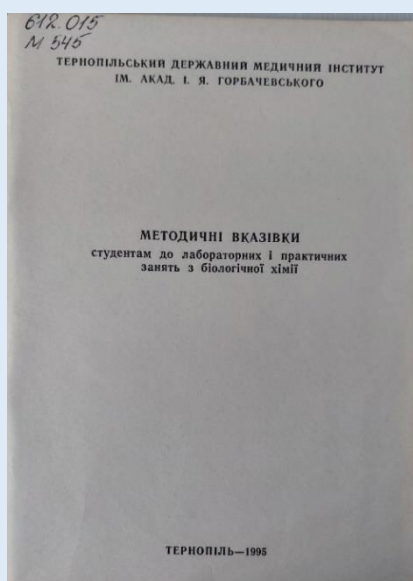

Лекція на теоретичній кафедрі / І. Р. Мисула, Я. І. Гонський [та ін.] ; ред. Л. А. Наліжита. — Тернопіль : Укрмедкнига, 1999. — 16 с.

З усіх видів навчальної діяльності на теоретичній кафедрі медичного вузу провідними вважаються два — лекція і практичне заняття.

Лекція закладає підвалини наукових знань, підводить теоретичну базу під кожний розділ, що підлягає вивченню, знайомить студентів з методологією дослідження та пізнання, спрямовує їх діяльність на опанування фундаментальних основ о прикладних аспектів академічного предмету.

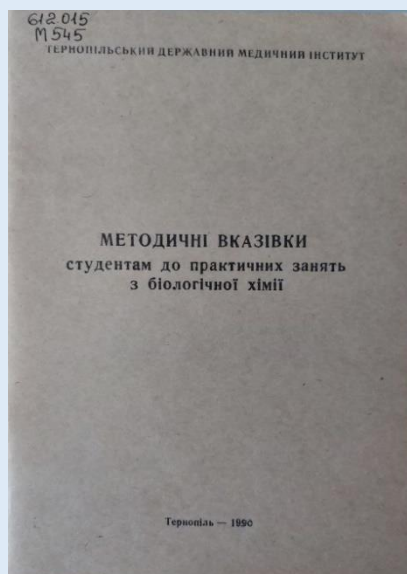
Повноцінну лекцію не можна замінити жодним підручником. Безпосереднє спілкування з студентською аудиторією дозволяє лектору викладати навчальний матеріал з різних точок зору, співставляти наукові погляди, концепції, методики, тобто висловлювати власну позицію, навіть якщо вона не співпадає з загальноприйнятими уявленнями або з матеріалом підручника. Принциповість і самостійність лектора у викладі програмного матеріалу, формування власних думок більше приваблює студентську аудиторію, ніж просте відтворення відомих істин.

Методичні вказівки студентам до лабораторних і практичних занять з біологічної хімії [Текст] / уклад. Я. І. Гонський [та ін.] ; ред. Я. І. Гонський. — Тернопіль, 1995. — 104 с.

Біологічна хімія як фундаментальна медико-біологічна наука займає важливе місце в системі підготовки лікарів. Знання головних біохімічних закономірностей необхідне не тільки для розуміння фізіологічних процесів, які протікають в здоровому організмі, але широко використовуються для діагностики та лікування захворювань.

Запропоновані методвказівки допомагатимуть студенту-другокурснику при підготовці до практичного заняття та виконанні лабораторних досліджень.

Методичні вказівки студентам до практичних занять з біологічної хімії [Текст] / уклад. : А. О. Кіяшко, Л. М. Рубіна, А. К. Врублевський; ред. Я. І. Гонський. — Тернопіль, 1990. — 84 с.

Запропоновані методичні вказівки допомагатимуть студенту-другокурснику при підготовці до практичного заняття та виконанні лабораторних досліджень.

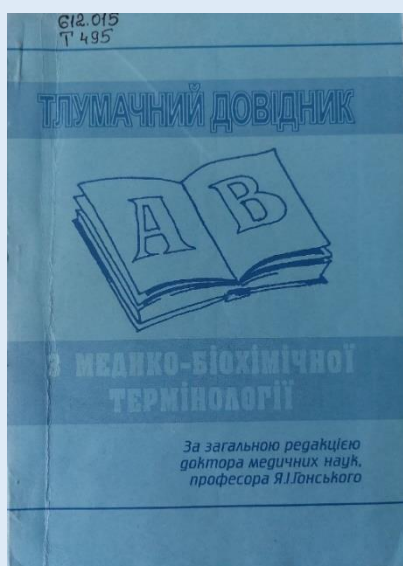
По відношенні до попереднього видання (1988 року) ці методичні вказівки значно видозмінені і наближені до потреб практичної медицини.

Посібник до лабораторних робіт з біологічної хімії [Текст] / І. Я. Гонський [та ін.] ; за заг. ред. Я. І. Гонського. — Тернопіль, 1992. — 212 с.

В практикумі подаються як уніфіковані лабораторні, так і нові наукові методи, які широко використовуються практичними лікарями для оцінки стану організму та його систем. В кінці кожного розділу посібник містить клініко-діагностичну характеристику досліджуваних показників при найбільш типових патологічних станах. Крім лабораторних робіт, кожен розділ практикуму містить контрольні питання та ситуаційні задачі і відповіді.

Посібник розрахований на студентів медичних інститутів.

Тлумачний довідник з медико-біохімічної термінології [Текст] / уклад. Я. І. Гонський [та ін.] ; ред. Я. І. Гонський. — Тернопіль : Медична газета України, 1997. — 153 с.

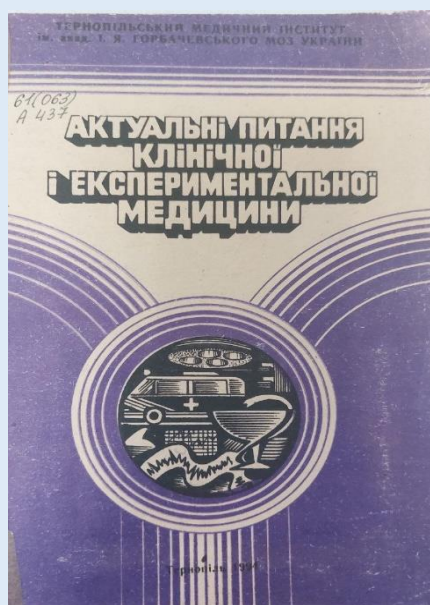
У довіднику подано біохімічні терміни та їх синоніми, які найчастіше трапляються у вітчизняній і зарубіжній літературі. При розкритті змісту терміну наведено короткі відомості, які характеризують пов'язаний з цим терміном процес, речовину і методи дослідження.

Окремо подано детальний опис найбільш уживаних лабораторних аналізів у клініці, склад цільної крові, плазми, сироватки крові, сечі; біохімічні констеляції у діагностиці багатьох захворювань.

Довідник значно полегшує роботу під час користування спеціальною біохімічною літературою.

Книга призначена для лікарів широкого профілю, біологів, ветеринарів і зоотехніків, студентів відповідних профілів, а також інших читачів, які цікавляться питаннями медицини, біології і біохімії.

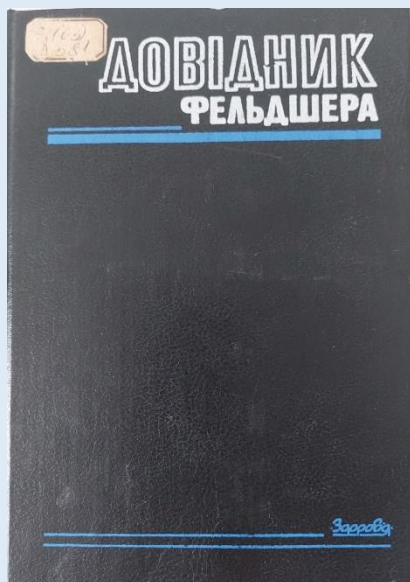
Актуальні питання клінічної і експериментальної медицини: наукова конференція присвячена 140-річчю з дня народження акад. І. Я. Горбачевського [Текст] : тези конференції / ред.: І. С. Сміян, М. А. Андрейчин ... Я. І. Гонський [та ін.]. — Тернопіль, 1994. — 320 с.

У тезах висвітлені результати наукового пошуку працівників інституту і практичних лікарів. Мета збірника — ознайомити широкі медичні кола з досягненнями в області профілактики, діагностики і лікування поширених внутрішніх, хірургічних, дитячих, жіночих хвороб тощо. Значна увага приділена експериментальним науковим дослідженням. Впровадження пропозицій авторів тез у практику сприятиме поліпшенню медичного обслуговування населення.

Антиоксиданти і сорбенти в медицині [Текст] : тези наукової конференції, 7 травня 1992 р., м. Тернопіль / відп. ред. І. С. Сміян ; ред.: М. А. Андрейчин, Б. Р. Бойчук ... Я. І. Гонський [та ін.]. — Тернопіль, 1992. — 136 с.

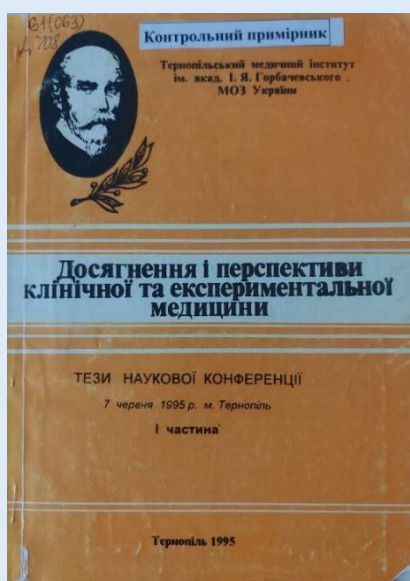
У тезах висвітлено досвід працівників інституту та практичних лікарів з використання антиоксидантів і ентеросорбентів при лікуванні внутрішніх, хірургічних, дитячих, інфекційних, гінекологічних хвороб та ін. Наведені дані досліджень, які розширюють уявлення про механізми дії антиоксидантів і сорбентів. Впровадження розробок авторів у практику сприятиме ефективному лікуванню хворих з різною патологією.

Довідник фельдшера [Текст] : у двох книгах / М. А. Андрейчин, О. В. Бойко, Я. І. Гонський [та ін.] ; ред. М. А. Андрейчин. — Київ : Здоров'я, 1997. — Кн. 2. — 758 с.

Друга книга «Довідника фельдшера» включає розділи «Хірургічні хвороби», «Онкологічні хвороби», «Очні хвороби», «Хвороби вуха, горла і носа», «Акушерство та гінекологічні хвороби», «Стоматологічні хвороби», «Догляд за хворими і лікувально-діагностичні маніпуляції», «Фізичні методи лікування», «Невідкладна допомога при гострих отруєннях лікарськими засобами, речовинами побутової і виробничої хімії, рослинними і тваринними отрутами», «Лабораторні дослідження та їх діагностичне значення», «Протиепідемічні заходи», Гігієнічні заходи на селі», «Основи рецептури та фармакотерапії», а також предметний покажчик до 1-ї та 2-ї книг.

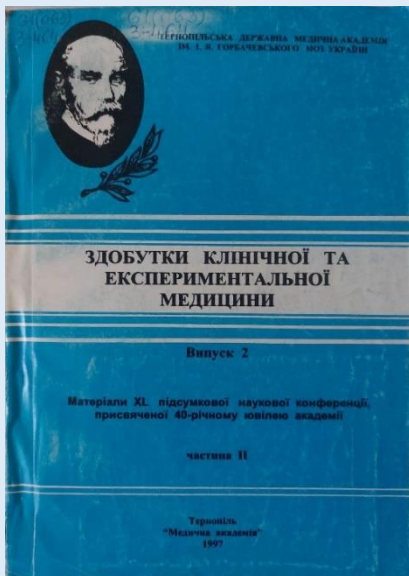
Для фельдшерів, акушерок, а також тих середніх медичних працівників, що працюють у міських лікувально-профілактичних закладах.

Досягнення і перспективи клінічної та експериментальної медицини [Текст] : тези наукової конференції 7 червня 1995 р., м. Тернопіль. Ч. 1 / ред. І. С. Сміян, М. А. Андрейчин, ... Я. І. Гонський [та ін.]. — Тернопіль, 1995. — 226 с.

В тезах відображені результати наукових пошуків працівників інституту і практичних лікарів. Збірник допоможе широким медичним колам ознайомитися з новими досягненнями в області профілактики, діагностики і лікування поширених хвороб із застосуванням сучасної наукової і лікувально-діагностичної апаратури.

Впровадження розробок авторів тез у практичну охорону здоров'я буде сприяти ефективнішому лікуванню хворих з різною патологією.

Здобутки клінічної та експериментальної медицини [Текст] : матеріали XI підсумкової наукової конференції, присвяченої 40-річчю ювілею академії / відп. ред. І. С. Сміян ; ред. М. А. Андрейчин, І. Є. Герасимюк, Я. І. Гонський [та ін.]. — Тернопіль : Медична академія, 1997. — Вип 2, ч. II. — 614 с.

Збірник «Здобутки клінічної та експериментальної медицини» традиційно представляє медичній громадськості щорічні підсумки наукових розробок працівників інституту, а також практичних лікарів і викладачів медичних училищ.

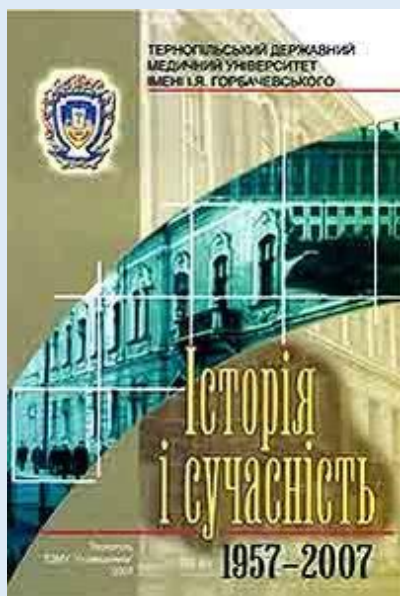

Здобутки клінічної та експериментальної медицини: збірник наукових праць XLIV підсумкової конференції 5 червня 2001р. [Текст] / ред. Л. Я. Ковальчук, М. А. Андрейчин, ... Я. І. Гонський [та ін.]. — Тернопіль : Укрмедкнига, 2001. — Вип. 6. — 107 с.

Черговий випуск збірника відкривають роботи, що є підсумками вагомих клінічних та експериментальних розробок і подаються в розширеному викладенні. У них наведено результати реалізації розробленої в академії методики підготовки замінників шкіри для закриття ранової поверхні та досвід функціонування банку ліофілізованих ксенодермотрансплантантів, організованого при академії завдяки підтримці Президента України. Оптимізації лікування гнійно-некротичних уражень при синдромі «стопи

діабетика» присвячений ретроспективний аналіз клінічних даних, отриманий групою хірургів і мікробіологів. Заслуговує на увагу удосконалена науковцями академії методика лікування хворих на лептоспіроз, яка дозволяє суттєво знизити летальність за рахунок застосування донорського протилептоспірозного імуноглобуліну. Пропонується також альтернативний підхід до зменшення ураження організму токсичними сполуками і радіонуклідами шляхом застосування створеного науковцями академії ентеросорбенту Фібрабет.

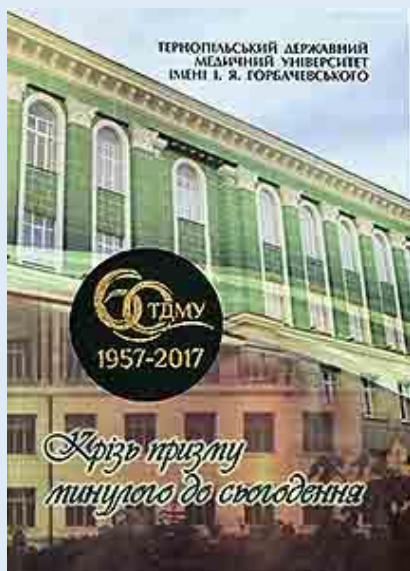
Цікавими для науковців і практичних лікарів будуть результати клінічних досліджень, представлені в розділах «Внутрішні, інфекційні, нервові і психічні хвороби», «Хірургічні, онкологічні, очні та ЛОР-хвороби», «Охорона здоров'я матері та дитини», а також розділ «Експериментальна медицина». Низка робіт присвячена проблемі остеопорозу та питанням світлотерапії. Актуальні суспільні проблеми об'єднують оглядові роботи, наведені у розділі «Соціально-економічні, правові і громадсько-політичні аспекти діяльності лікаря».

Історія і сучасність: 1957-2007 [Текст] / М. А. Андрейчин [та ін.] ; редкол. Л. Я. Ковальчук [та ін.]. — Тернопіль : ТДМУ «Укрмедкнига», 2007. — 320 с.

Видання присвячене 50-річчю заснування Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського. Воно містить біографічні відомості про людей, які в різні роки очолювали наш заклад, і тих, хто продовжує керувати ним, про знаних фахівців, які творили і творять історію вузу, про клінічні й теоретичні кафедри і курси, які реорганізовувались впродовж усього періоду існування закладу, а також про діяльність університету в умовах незалежності України.

Книга розрахована на лікарів різних спеціальностей, студентів-медиків і всіх, хто цікавиться історією нашого університету.

Крізь призму минулого до сьогодення
[Текст] / М. М. Корда [та ін.] ; ред.: М. М. Корда,
Л. Я. Федонюк. — Тернопіль : ТДМУ
«Укрмедкнига», 2017. — 480 с.

Видання приурочене до 60-річчя заснування ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України». На його сторінках узагальнено історичний шлях розвитку від однофакультетного інституту до одного з найкращих вищих медичних навчальних закладів України, який став Alma Mater для вітчизняних студентів та студентів-іноземців з 62 країн світу, а також осередком дистанційного навчання для медсестер-бакалаврів і магістрів. У книзі висвітлено шлях, який привів до становлення сучасного медичного навчального закладу з університетською лікарнею, 5-ма навчально-практичними центрами первинної медико-санітарної допомоги, власним потужним видавничо-друкарським комплексом «Укрмедкнига», навчально-оздоровчим комплексом «Червона калина».

У роботі над книгою використані матеріали таких видань: «Десять років Тернопільського державного медичного інституту (1957 — 1967)», «Тернопільський державний медичний університет: історія і сучасність (1957 — 2007)», «Майбутнє твориться сьогодні (2007 — 2012)», «Іван Горбачевський у спогадах і листуваннях», Тернопільський енциклопедичний словник.

Видання призначене для широкого кола читачів, усіх, хто цікавиться історією університету.

Нові методи діагностики, лікування і профілактики серцево-судинних захворювань [Текст] : тези обласної наукової конференції, 30 травня 1991 р., м. Тернопіль / відп. ред. І. С. Сміян ; ред. М. А. Андрейчин, Р. Й. Вайда, Я. І. Гонський [та ін.]. — Тернопіль, 1991. — 143 с.

В тезах висвітлені наукові дослідження працівників інституту і практичних лікарів. Мета збірника – ознайомити медичні кола з досягненнями в галузі діагностики, лікування і профілактики поширених захворювань серцево-судинної системи.

Впровадження розробок авторів тез у практику сприятиме покращенню медичного обслуговування населення.

Публікації про Я. І. Гонського

1. А життя ще повне сил... [Текст] // Медична академія. — 2010. — 29 січ. — С. 6.
2. Був світочем науки, патріотом і неординарною Людиною [Текст] // Медична академія. — 2017. — 25 листоп. — С. 10.
3. Гонський Ярослав Іванович [Текст] : (70 років з дня народження) // Медична хімія. — 2000. — Т. 2, № 1. — С. 82.

4. До 80-річчя професора Я. І. Гонського [Текст] // Медична хімія. — 2010. — Т. 12, № 1. — С. 135—136.

5. За роками — славний життєвий і науковий шлях [Текст] // Медична академія. — 2004. — 26 січ. — С. 3.

6. Кліщ, І. Гонський Ярослав Іванович [Текст] / І. Кліщ // Тернопільський енциклопедичний словник : у 4-х т. / редкол.: Г. Яворський та ін. — Тернопіль : Видавничо-поліграфічний комбінат «Збруч», 2004. — Т. 1 : А — Й. — С. 389.

7. Кліщ, І. М. Гонський Ярослав Іванович [Текст] / І. Кліщ // Енциклопедія Сучасної України / ред. кол. І. М. Дзюба [та ін.]. — Київ, 2006. — Т. 6 : Го — Гю. — С. 140.

8. Нариси про становлення та розвиток кафедр університету [Текст] : кафедра медичної біохімії та клініко-лабораторної діагностики // Історія і сучасність: 1957-2007 / М. А. Андрейчин [та ін.] ; ред. кол. Л. Я. Ковальчук [та ін.]. — Тернопіль : ТДМУ «Укрмедкнига», 2007. — С. 206—207.

9. Талановитий вчений та педагог, енергійна, життєрадісна, чуйна людина [Текст] // Медична академія. — 2015. — 31 січ. — С. 9.

Виставку підготували:

Водюк Н. П., Галат Г. М., Шпунар С. Р.